

Τὸ κουκλοθέατρο ΤΟΥ ΛΟΡΚΑ

Τῆς **ΙΟΥΛΙΑΣ ΙΑΤΡΙΔΗ**

Είκοσιπέντε χρόνια ἔκλεισαν φέτος ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα. Είκοσιπέντε χρόνια ἀπὸ τότε ποὺ ὁ ποιητής, ἀντὶ ν' ἀκολουθήσει τοὺς φίλους του, ἠθοποιούς καὶ συγγραφείς, στὴ φυγὴ τους ἀπὸ τὴν Ἰσπανία τοῦ ἐμφύλιου στραγμοῦ γιὰ τὴν Ἀμερική, ὅπου θὰ πρωτοπαιζόταν καὶ τὸ "Τὸ σπίτι τῆς Μπερνάντα "Αλμπα", γύρισε μονάχος πίσω στὴ Γρανάδα. Τὸν καλοῦσαν κιόλας ἐπίμονα οἱ ἴδιοι οἱ στίχοι του :

Βόθες ντὲ μουέρτε σονάρων
θέρκα ντὲλ Γουανταλιβίρ ...

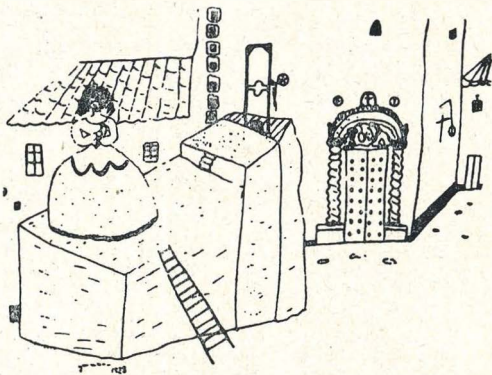
Οἱ φωνές αὐτὲς τοῦ θανάτου ποὺ ἤχησαν δίπλα στὸ Γουανταλιβίρ εἶταν ἐπιτακτικές : Μονάχος, ἀοπλος, ὑπάκουσε. Ὑπέκυψε ἐκεῖ στὴ Γρανάδα, στὴν πολιτεία τῶν παιδικῶν του χρόνων, ὅπου σὲ κάποια σκιερὴ γωνιά, κάτω ἀπὸ τὶς δοξαρωτὲς καμάρες, μένει ἀκόμα ὁ ἀπόηχος ἀπὸ κάποιο καμπανάκι, ἀπὸ τὸ χαρούμενο κάλεσμα τοῦ μικροῦ ἀγοριοῦ, τοῦ Φεντερίκο, ποὺ φώναζε τὰ παιδιά τῆς γειτονιάς νὰ μαζευτοῦν στὸ σπίτι του γιὰ νὰ δοῦν στὸ θεατράκι μὲ τοὺς φασουληθδες τὴν παράστασή τοῦ Κριστόμπιτα.

Αὐτὸς ὁ Φασουλῆς εἶταν ὁ πρῶτος ποὺ μίλησε στὸν κόσμο μὲ τὰ λόγια τοῦ μεγάλου ποιητῆ. Ἀπὸ κεῖ ξεκινάει ἡ δραματικὴ ἔχνη τοῦ Λόρκα. Δὲν ξέχουμε ἀκριβῶς τί λέγανε τὰ κείμενα ἐκείνων τῶν παλιῶν καιρῶν γιὰ τὸ ποιητὴς δὲν κρατοῦσε χειρόγραφα. "Ὅλα τὰ χάριξε.

Ὡστόσο ὁ μελετητὴς τοῦ Λόρκα καὶ κριτικὸς Γκιλιέρμο ντὲ Τόρρες, μετὰ ἀπὸ χρόνων κόπους κατάφερε νὰ βρεῖ μίαν ἀγγελία γιὰ τὸ θέατρο τοῦ Κριστόμπιτα. Εἶταν πιά μεγάλος ὁ Λόρκα καὶ ἡ παράστασή εἶχε χαραχθεῖρα πιά ἐπίσημο. Εἶταν στὸ σπίτι του, στὴ Γρανάδα, στίς 6 Ἰανουαρίου τοῦ 1923 ποὺ γιορτάζουν στὴν Ἰσπανία τὴν ἡμέρα τῶν Βασιλέων Μάγων καὶ κάνουν τὰ δῶρα. Προκαλεσμένα εἶταν ὅλα τὰ παιδιά καὶ μερικοὶ μεγάλοι. Ἡ ἀγγελία ἔλεγε :

Ἀκοῦστε κύριοι τὸ πρόγραμμα τῆς γιορτῆς αὐτῆς ποὺ διαλαλῶ ἀπὸ τοῦ Κριστόμπιτα τὸ παραθύρι, ἀπ' ὅπου μπορῶ καὶ ἀντικρίζω ὀλάκερον τοῦ κόσμου τὸ πρόσωπο. Πρῶτα ἔχουμε κάτι κλασσικό: τοῦ Θεοβάντες «Τοὺς Λογάδες», μὲ μουσικὴ ἀπὸ τὴν ἱστορία ἐνὸς Στρατιώτη τοῦ Στραβίνσκυ. Ἐπειτα ἔχουμε ἓνα ἔργο τῆς ἀφεντιάς μου, ποὺ ὀρίζω ὅλους τοὺς φασουληθδες. Ἐχουμε λοιπὸν καὶ λέμε: Θὰ δεῖτε τὸ Ἀνδαλοῦζικο παραθύρι: «Τὸ κορίτσι ποὺ ποτίζει τὸ βασιλικὸ καὶ ὁ πρίγκιπας ποὺ ὄλο ρωτάει».

Μόνος του ὁ Λόρκα ἔπαιζε τοὺς φασουληθδες, μόνος του ζωγράφιζε τὰ σκηνακιά, ἐνῶ ὁ διάσημος συνθέτης Μανουέλ ντὲ Φάλια εἶχε ἀναλάβει τὴ μουσικὴ καὶ τὰ ὄργανα. Βιολί, κλαρινέτο, λαγοῦτο, τσέμπαλο. "Ἄν καὶ "Τὸ κορίτσι ποὺ ποτίζει τὸ βασιλικὸ καὶ ὁ πρίγκιπας ποὺ ρωτάει" χάθησαν, βρέθησαν ἀργό-

"Ἐνα σχέδιο τοῦ Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα

τερα ἄλλες παρόμοιες φάρσες, μὲ γνήσιο ἀνδαλοῦζικο χρώμα, ποὺ σ' αὐτὲς ἀστράφτει ὄλο τὸ πνεῦμα τοῦ Λόρκα. "Ἐνα μικρὸ δεῖγμα εἶναι ὁ πρόλογος ἀπὸ τὴ φάρσα τῶν Φασουλῆδων τοῦ Κατσιπόρρα, ὅπου πρωταγωνιστὴς εἶναι ὅπως πάντα, ὁ Ντὸν Κριστόμπιτα καὶ ἡ ἕμορφη καὶ ἄπιστη τοῦ παραμυθιοῦ, ἡ Ντόνα Ροσίτα. Αὐτὴ ἡ φάρσα εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη. "Ἐχει ἔξι εἰκόνες καὶ ἀρχίζει ἔτσι :

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ :

(Θα παίξουν δυὸ κλαρίνα κ' ἓνα ταμποῦρο. Ἀπ' ὅπου νὰ ἔναι θὰ βγεῖ ὁ Μοσκίτο (Κουνούτης). Ὁ Μοσκίτο εἶναι πρόσωπο μυστηριακὸ, μισὸ δαιμονικὸ, μισὸ καλικαντζαράκι, μισὸ ἔντομο. Ἀντιπροσωπεύει τὴ χαρὰ τῆς λεύτερης ζωῆς καὶ τὴ χάση καὶ τὴν ποίησή τῆς Ἀνδαλουσίας. Βασταίει μιὰ τρουμπετίτσα πανηγυριοῦ).

ΜΟΣΚΙΤΟ :

"Ἄντρες καὶ γυναῖκες προσοχή. Παιδί, κλείσε τὸ στοματάκι σου καὶ σὺ κοπελίτσα κάθησε φρόνιμα. Σωπάστε. Ἐτσι ἡ σωπὴ θ' ἀπομείνει πιὸ καθάρια, σὰ νὰ βρισκόταν στὴν ἴδια τὴν πηγὴ τῆς. Σωπάστε γιὰ νὰ κατακαθίσει καὶ ὁ ἀπόηχος ἀπὸ τὶς τελευταῖες κουβέντες. (Ταμποῦρο). Ἐγὼ καὶ ἡ παρῆ μου ἤρθαμε ἀπὸ Θέατρο ὅπως πρέπει, ὅπου πᾶνε κόντες καὶ μαρκησιοί, ἀπὸ ἓνα Θέατρο ὄλο κρύσταλλα καὶ χρυσάφι, ὅπου οἱ ἄντρες πᾶνε γιὰ νὰ κοινοῦνται καὶ οἱ κυράδες... ὁμοίως. Δὲν μπορεῖτε νὰ φανταστεῖτε τὸν καιρὸ μας. Ὅμως κάποια μέρα εἶδα ἀπὸ τὴν κλειδαρότρυπα ἓνα ἄστρο ποὺ τρεμόλαμπε, ἴδια ὁροσερὴ βιολέττα ἀπὸ φῶς. Ἀνοιξα τὸ μάτι ὅσο πιὸ πολὺ μποροῦσα, γιὰ τὴν ἠθελε καὶ καλὰ νὰ μοῦ τὸ σφαλῖσει τὸ δάχτυλο τοῦ ἀγέρας, καὶ κάτω ἀπὸ τὸ ἄστρο εἶδα πλατὺ ποτάμι ποὺ μοῦ χαμογελοῦσε καθὼς τὸ χάραζαν οἱ ἀργοπλεύσες βάρκες. Τότε πῆρα καὶ πῆρα τοὺς φίλους μου καὶ φῆγαμε ἀπὸ κείνα τὰ μέρη γιὰ νὰ πᾶμε νὰ βροῦμε ἀνθρώπους ἀπλοῦς καὶ νὰ τοὺς δεῖξουμε τὰ πράγματα, τὰ πραγματάκια κ' ὄλο τὸν κόσμον τὰ πραγματουλάκια κάτω ἀπὸ τὸ πρῶνο φῶς τῶν βουνῶν, κάτω ἀπὸ τὸ μελι φῶς τῶν γιालῶν. Τώρα ποὺ προβάει τὸ φεγγάρι καὶ οἱ νυχτερίδες τρέχουν νὰ χωθοῦν στὶς κουφάλες τους, θ' ἀρχίσει ἡ μεγάλη παράστασή ποὺ ἔχει γιὰ τίτλο : «Ἡ τραγικὴ κωμωδία τοῦ Ντὸν Κριστόμπιτα καὶ τῆς κυρὰ Ροσίτας...»

Ἐτοιμαστῆτε νὰ ὑποφέρετε μὲ τὰ πολλὰ νεῦρα τοῦ ἀφιλότιμου Ντὸν Κριστόμπιτα, ἐτοιμαστῆτε νὰ κλάψετε μὲ τὶς τρυφερότητες τῆς κυρὰ - Ροσίτας ποὺ ἐξὸν ἀπὸ γυναῖκα, εἶναι κρονοπούλι πάνω στὴ λίμνη, εἶναι μικρὸ πετούμενο τοῦ χιονιοῦ. Ἐμπρὸς ἀρχίζουμε. (Φεύγει, μὰ ξαναγυρίζει τρέχοντας) : Καὶ τώρα, ἀέρα! Φύσα ἀγέρα στὰ θλιμμένα πρόσωπα! Πάρε τοὺς στεναγμοὺς πάνω στὶς βουνοκορφές, στέγνωσε τὰ δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια τῶν κοριτσιῶν ποὺ μένουν δίχως ἀγαπημένο. (Μουσικὴ).

Τέσσερα φυλλαράκια εἶχε τὸ δοντρί μου
κ' ὁ ἀγέρας τὰ σάλεινε ...

(Ἀλλαγὴ σκηνακιοῦ. Τέλος τῆς εἰδοποίησης).

Ἀπὸ τὰ πιὸ φημισμένα ἔργα τοῦ Λόρκα, "Ἡ τετραπέρατη Μπαλωματοῦ" καὶ τὸ κορύφωμα τῆς δραματικότητος "Ὁ Ντὸν Περλιμπλίν", ποὺ ἄλλος δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Ντὸν Κριστόμπιτα, ἔχουν ὀλοφάνερη τὴν ἐπιρροὴ αὐτῆ τοῦ θεάτρου τῶν ἀνδρειακῶν. Στὸ δεύτερο, ἓνας Ντὸν Κριστόμπιτα μὲ καρδιά ζεστή, μὲ πάθος ἀνίκητο γιὰ τὴν ἄπιστη Μπελίτσα γίνεται ὁ ἐρωτευμένος ἄντρας μὲ τὸ ἀπροσμέρητο πάθος ποὺ τὸν κάνει νὰ βυθίσει τὸ μαχαίρι του ἴσια στὴν πονεμένη του καρδιά καὶ νὰ σωριάζεται στὰ πόδια τῆς ἀγαπημένης. Ἀλλὰ δράματα τοῦ Λόρκα ξέφυγαν ἀπὸ τοῦτο τὸ ὕφος τῆς Commedia dell'Arte καὶ ἔφτασαν σὲ διαφορετικὰ δραματικὰ καὶ ποιητικὰ ὕψη, ὅπως "Ὁ Ματωμένος γάμος", "Ἡ Γέρμα", "Ἡ Ντόνα Ροσίτα", "Τὸ σπίτι τῆς Μπερνάντα "Αλμπα".

Ἀνάμεσα σὲ τοῦτα τὰ δυὸ μέρη τῆς θεατρικῆς δημιουργίας τοῦ Λόρκα βρίσκεται τὸ ἰδιότυπο ὑπερρεαλιστικὸ καὶ ποιητικὸτατο ἔργο του "Ὡς νὰ περάσουν πέντε χρόνια ἤ, ὁ θρύλος τοῦ χρόνου". Τὸ ἔργο αὐτὸ γράφτηκε στὴν ἐποχὴ τῆς ὀρμότητος τοῦ ποιητῆ, πρὶν ἀπὸ τὸ "Σπίτι τῆς Μπερνάντας", καὶ σ' αὐτό, τὰ πρόσωπα, ποὺ ἔχουν κάτι τὸ σπασμωδικὸ καὶ ἀπίθανο τῶν ἀνδρειακῶν, δὲ συνδιαλέγονται τόσο μεταξὺ τους, ὅσο κουβεντιάζουν μὲ τὸν ἑαυτὸ τους, ἀποκαλύπτοντας ἔτσι τὴ φωνὴ τοῦ ὑποσυνειδητοῦ. Ἐνὸς ὑποσυνειδητοῦ ποὺ ἄλλο δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ γνησιότερο Λορκιανὸ πάθος, ποὺ καὶ αὐτὸ μὲ τὴ σειρά του δὲν εἶναι ἄλλο, σὲ τοῦτο τὸ ἔργο, ἀπὸ τὸν ἔρωτα μέσα στὸν πανικὸ τοῦ χρόνου ποὺ φεύγει δίχως ἔλεος.

ΙΟΥΛΙΑ ΙΑΤΡΙΔΗ